

netur, ipse nescias, cui sit assurgendum. Operæ igitur pretium fuerit, utriusque partis expendere momenta; quæque tractarunt vel paulò frigidius, vel obscurius, luce donare vivaciore.

2. Dimicantes provocamus Architalassos: MEVIUM nempe *part. 6. Decis. 405.* & LEYSERUM in *medit. ad pand. specim. 135. medit. 5.*
 „ Jusjurandum (ita ait posterior) etiam ab illo,
 „ qui nullum planè, nec vero simile quidem,
 „ argumentum pro se habet, deferri potest. „
 Contrà priori placet, iis in circumstantiis locum non esse jurijurando. „ Idcirco (inquit) non
 „ fuit admissa delatio juramenti judicialis in tali specie, ubi actor exigebat pro ædificii impendiis centum ultra ea, quæ in chartâ exhibitâ reus promiserat: Cùm additum esset, pro summâ expressâ omne, quo opus esset, ædificari debere.

CAPUT I.

Referuntur agentis sententiæ momenta.

3. Duplicis sunt generis: quædam à ratione, quædam ab expressâ Legum auctoritate suppeditari,

rari, creduntur. Hæc (postrema scilicet) quæ
 sint, hîc loci videamus. „ Tutor pupilli (ita
 „ PAULUS in leg. 35. ff. de jurejur.) omnibus
 „ probationibus aliis deficientibus, jusjuran-
 „ dum deferens, audiendus est. „ Atque solâ
 hac diremptam esse controversiam, putat LEY-
 SERUS. Conglobant alii quàm plurimas; quas
 inspexisse, non erit inutile.

4. „ In omnibus visionibus (sic idem PAU-
 „ LUS in leg. 25. §. 3. ff. de probat.) quas præ-
 „ posuimus (malunt alii: *proposuimus*) licentia
 „ concedenda est ei, cui onus probationis in-
 „ cumbit, adversario suo de rei veritate jusju-
 „ randum inferre. „

5. Gemina (& æque generatim) statuit
 PRÆTOR in leg. 34. §. 6. ff. de jurejurando. dum
 ibidem edicit: *eum, à quo jusjurandum petetur,
 solvere, aut jurare, cogam.*

6. Iterùm PAULUS in leg. 38. ff. de jurejur.
 dicit: *manifestæ turpitudinis & Confessionis est,
 nolle nec jurare, nec jusjurandum referre.*

7. Eò etiam collimant, quæ in leg. 12. C.
 de reb. cred. statuit JUSTINIANUS IMPERA-
 TOR. „ Omne (inquit) juramentum, sive à

judicibus sive à parte illatum, *vel in principio litis*, vel in medio, vel in ipsa definitivâ sententiâ, sub ipso iudice detur; non expectatâ vel ultima definitione, vel provocationis formidine. Si itaque in ipso litis principio iurandum liceat deferre; fiet sine dubio eo tempore, quo nihil adhuc ab actore est probatum.

8. Et hæc firmari magis videntur per *leg. ult. Cod. de iure deliber. §. 10.* „ Licentia (sic rescribit idem Imperator) danda creditoribus, vel legatariis, vel fideicommissariis, si maiorem putaverint esse substantiam à defuncto relictam, quàm heres in inventario scripsit . . . ut possint hoc probare *per iuramentum illius* (heredis nempe) *si aliæ probationes defecerint.* „

9. Eadem jam ante in *leg. 9. Cod. de reb. cred.* statuerant Imperatores **DIOCLETIANUS**, & **MAXIMIANUS**; Ubi sic Respondent **MARTIANO**: *delatâ conditione iurisjurandi, reus . . . vel solvere, vel jurare . . . necesse habet.*

10. Hactenus de legum (quæ nituntur adversarii) auctoritate. Audiamus nunc eorundem rationes, Optabilis (sic ajunt) & Reipublicæ, & **cuivis**

cuius reo debendi, est expedita hæc juramenti deferendi facultas. Reipublicæ quidem: quia facile jurgia litesque componuntur; ac proinde conservandæ quietis in promptu est remedium. Reo etiam debendi: dum testis, quin & Judex, in propriâ fit causâ. Addunt: integrum actori est, ante omnem etiam probationem articulos (ut vocantur) *dandorum* Judici porrigere, & hujus auctoritate reum compellere, ut (*juratò* etiam) ad eosdem respondeat; quidnâ igitur liceat, jusjurandum, quod totam componat controversiam, deferre? Maximè ubi vir pius paulò fidentiùs, quàm par erat, (scilicet nec scripturâ, nec testibus adhibitis) per amplam fortè credidit pecuniæ copiam; Cum, sine hæc juramenti deferendi facultate, de pietate certò certiùs sit triumphatura impietas. Atque inde est, quod (si Clarissimo LEYSERO sit fides) hæc doctrina hodiedum plerisque improbetur jurisconsultis. Habes rationum, quas jaçant, pondera; Habes & legum, quibus utuntur, momenta.